

NORGE I EUROPA

HVORDAN FUNGERER EU? HVA BETYR DET FOR NORGE?

NORGE OG EU

Norge er ikke medlem av Den europeiske union (EU). Men likevel har EUs politikk og lover stor innflytelse på Norge. Hvorfor er det slik, og på hvilken måte påvirker dette oss?

Norge samarbeider tett med EU. Gjennom EØS-avtalen og en rekke andre avtaler får norske bedrifter tilnærmet tollfri adgang til EU-markedet, og nordmenn har bortimot de samme rettighetene som EU-borgere til å reise fritt, arbeide, oppholde seg og studere i alle EU- og EØS-land.

Som en følge av avtalene har Norge innført over 10.000 EU-lover, noe som igjen har påvirket nær sagt alle områder av norsk politikk og næringsliv.

I tillegg til felles lovverk, har EU en rekke programmer, der Norge også deltar. Det gjelder blant annet innen utdanning, miljø, forskning og helse. Målet med disse programmene er å stimulere til økt samarbeid mellom personer, organisasjoner, kommuner og land.

I dette heftet skal vi se nærmere på EØS-avtalen, EUs indre marked og fem av EUs politikkområder. Dette vil gi en oversikt over hovedlinjene i politikken, hvordan den ut-

formes og ikke minst hvordan den påvirker Norge. Områdene som blir presentert er utenriks og sikkerhet, klima og miljø, migrasjon og asyl, IKT og digitalisering og helse.

Informasjonen som presenteres her er hentet fra Europautredningen (*NOU 2012:2 Utenfor og innenfor*) og andre offentlige og forskningsbaserte kilder.

Ønsker du å lære mer kan du gå inn på nettsiden www.ieuropa.no

EØS-AVTALEN

EØS-avtalen er den mest omfattende samarbeidsavtalen Norge har med EU. Siden den trådte i kraft i 1994 har avtalen sikret norsk adgang til EUs indre marked og mulighet for å delta i mange av EUs samarbeidsprogrammer.

EØS står for Det europeiske økonomiske samarbeidsområde. Samarbeidet består av EUs 28 medlemsland og de tre EFTA-medlemmene Island, Liechtenstein og Norge. EFTA står for *European Free Trade Association* og er en frihandelsorganisasjon som ble etablert i 1960. Sveits er også EFTA-medlem, men ikke del av EØS. Storbritannia, Sverige, Danmark, Portugal, Finland og Østerrike var medlemmer av EFTA før de gikk inn i EU.

EØS-avtalen gir Island, Liechtenstein og Norge full tilgang til EUs indre marked. Det betyr at fri bevegelse av varer, tjenester, arbeidskraft og kapital (penger) på tvers av landegrensene også gjelder for disse tre landene. Dette er kjent som EUs fire friheter. I tillegg omfatter også EØS-samarbeidet flere andre områder. Det gjelder blant annet forbrukerbeskyttelse, forskning, utdanning og sosiale spørsmål. Det er også enkelte områder som faller utenfor EØS-avtalen, det gjelder blant annet fisk og landbruk. På disse feltene har Norge egne avtaler med EU.

Med tilgang til EUs indre marked er det lettere for norske bedrifter å selge varer i Europa, arbeidere fra hele EØS/EU-området kan jobbe i Norge, og tilsvarende kan nordmenn jobbe i hele EØS, og norske studenter kan dra nytte av EUs utdanningsprogram. Markedet utgjør rundt 520 millioner mennesker, fra til sammen 32 land (da medregnet Sveits).

For å få dette samarbeidet til å fungere er det like lover for alle landene på en rekke områder. Det sikrer rettferdige og like muligheter, uavhengig av nasjonalitet. Disse lovene blir vedtatt av EU og deres medlemsland, uten at de tre EØS-landene har noen formell mulighet til å delta i prosessen. At Norge mottar lovverk fra EU uten å kunne beslutte innholdet omtales som *det store demokratiske underskuddet* ved EØS-avtalen. Avtalen inneholder derimot en mulighet for de tre EØS-landene til å reservere seg mot EU-lover en er pålagt å innføre. Dette er kjent som reservasjonsretten. Denne muligheten har hittil ikke blitt brukt.

EUs INDRE MARKED

Helt siden EU, eller EEC, som det først het, ble opprettet i 1957 har fri bevegelse for mennesker, varer, tjenester og kapital på tvers av medlemslandenes grenser vært et grunnleggende prinsipp. Målet er at alle medlemslandene i unionen skal utgjøre et felles hjemmemarked. Det er dette som er kjent som det indre markedet i EU.

EUs mål med det indre markedet er å legge til rette for økt mobilitet og økonomisk vekst. Det gjøres ved at det er enklere for mennesker å flytte på seg og for bedrifter å selge sine varer og tjenester i andre EU/EØS-land.

Litt enkelt kan man si at alle former for diskriminering, direkte eller indirekte, på bakgrunn av nasjonalitet er forbudt. En støvsuger som er produsert i Tyskland skal ha samme tilgang til det spanske støvsugermarkedet som en støvsuger som er produsert i Spania. Det kan ikke stilles krav som er enklere å oppfylle for spanske støvsugerprodusenter enn for tyske. På samme måte har en dansk arbeider samme mulighet til fast jobb i Estland som estiske arbeidere, under samme vilkår og med samme rettigheter.

Norge er en del av EUs indre marked, men med visse unntak. Det er vi gjennom EØS-avtalen, som også Island og Liechtenstein er

en del av. Sveits har en mer begrenset adgang til det indre markedet, og samarbeider ikke like tett med EU.

LIKE LOVER I DET INDRE MARKEDET

Alle nasjonale lover og regler som er til hinder for fri bevegelse er forbudt innad i EU, med unntak av noen spesielle tilfeller som kan rettfærdiggjøres ut i fra hensynet til miljø og helse.

For at det ikke skal være ulike lover og regler i alle landene, lages det felles lover som gjelder for alle. Det er Europakommisjonens oppgave å passe på at lovene blir innført og fulgt av EUs medlemsland og institusjoner. Dersom ikke dette blir gjort kan Kommisjonen starte en rettslig prosess, som i ytterste konsekvens kan ende med en dom fra EUs domstol.

For Island, Norge og Liechtenstein er det EFTAs overvåkningsorgan (ESA) som kontrollerer at EØS-lover blir gjennomført og fulgt. Da er det EFTA-domstolen som har det siste ordet, og som har myndighet til å dømme EØS-landene dersom de ikke følger lovene de har forpliktet seg til å følge.

KRITIKK AV FRI BEVEGELSE

De seneste årene har debatten om fri bevegelse for mennesker tilspisset seg. Det er særlig fordi det er mange som reiser fra land med svakere økonomi til land med sterkere økonomi. Det kan for eksempel være fra Litauen til Nederland, eller fra Polen til Norge. Kritikken går på at lokale arbeidere blir utkonkurrert på pris og dette fører til sosial dumping, som vil si at de utenlandske arbeidere får dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn de lokale arbeiderne. Det blir også hevdet at

mange flytter på seg kun for å få tilgang til bedre velferdsgoder og at det fører til store utgifter for staten de flytter til.

Illustrasjonsfoto: colorbox.com

“ Målet med det indre markedet er å legge til rette for økt mobilitet og økonomisk vekst.

Fri bevegelse for studenter

Også for studenter gjelder regelen om fri bevegelse. Det betyr at man ikke kan nektes tilgang til utdanning eller opplæring i et annet EU-land på grunn av sin nasjonalitet. Man skal ha de samme mulighetene og rettighetene som de som kommer fra det landet man studerer i.

Studentavgifter varierer ofte fra ett land til et annet, men også den skal være lik uavhengig av studentens nasjonalitet. Danske studenter i Italia skal ikke betale mer enn sine italienske medstudenter. Det samme gjelder tilgangen til lån og stipender. Her skiller Norge seg fra EU. Utdanningsinstitusjoner i EU kan kreve høyere studentavgift fra norske studenter enn hva de gjør fra studenter som kommer fra EU-land, fordi Norge ikke er medlem av EU.

UTENRIKS OG SIKKERHET

EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk er den politikken EU-medlemslandene fører vis-à-vis land som ikke er medlem av unionen. Målet er at de 28 EU-landene skal snakke med én felles stemme i utenrikspolitiske saker. På den måten kan de oppnå mer enn hva man ville gjort hvis de stod hver for seg.

Helt siden 1960-tallet har EU, og forgjengeren EF, hatt utenrikspolitiske saker på agendaen. Dette begrenset seg til rådgivende samtaler mellom medlemslandene om utenrikspolitiske spørsmål. Unionen hadde da ingen formell utenrikspolitikk.

På slutten av 80- og starten av 90-tallet endret verdensbildet seg. Berlinmuren falt i 1989, Sovjetunionen kollapset to år senere og Jugoslavia var preget av store interne konflikter og ble til slutt oppløst. Dette førte til at EU tok en ny kurs i utenriks- og sikkerhetspolitikken. *Maastricht-traktaten*, som trådte i kraft i 1993, la grunnlaget for en felles politikk på disse områdene. Siden den gang har dette utviklet seg og blitt en stadig viktigere del av EUs virke, senest med *Lisboa-traktaten* i 2009.

Hovedmålene med unionens utenrikspolitikk er å bevare fred, styrke internasjonal sikkerhet, utvikle og fremme demokrati, respekt for

menneskerettigheter, rettssikkerhet og grunnleggende friheter. Det viktigste redskapet for å nå disse målene er bruk av diplomatiske kanaler, eller såkalt «soft power», det vil si dialog fremfor våpenmakt. I tillegg kan virkemidler som handel, nødhjelp og forsvars- og sikkerhetsiltak tas i bruk dersom det er nødvendig.

NORGES SIKKERHETS- OG UTENRIKS-POLITISKE SAMARBEID MED EU

Norge og EU har et tett samarbeid på sikkerhetsområde. Det er flere sikkerhets- og forsvarspolitiske avtaler mellom de to partene. Blant annet gjelder det en krisehåndteringsavtale, sikkerhetsavtale om utveksling av informasjon, samarbeidsavtale med *Det europeiske forsvarsbyrået*, samt avtale om deltagelse i *EUs innsatsstyrker*.

Våren 2008, våren 2011 og våren 2015 del-

tok Norge i den svenskledede militære innsatsstyrken *Nordic Battle Group*. Der var også Irland, Finland, Estland, Latvia og Litauen med. Deltakelse i *Nordic Battle Group* skiller seg fra deltakelse i andre EU-ledede operasjoner fordi gruppen er sammensatt av flere lands bidrag som trener sammen som en integrert enhet, og står i beredskap, klar til å settes inn etter beslutning fra EU. I vanlige operasjoner vil Norge få forespørsel om å bidra etter at det er klart hva operasjonen går ut på, mens deltakelse i *Nordic Battle Group* er gitt før det er klart hva den vil brukes til.

Når det kommer til utenrikspolitikk har Norge ingen formaliserte avtaler om samarbeid med EU. Likevel er det ikke uvanlig at Norge velger å følge EUs utenrikspolitiske linje. Grunnen til det er at målsetningene og interessene stort sett er sammenfallende. Det gjelder blant annet på områder som menneskerettigheter,

engasjementspolitikk og klima og miljø. Når EU utarbeider felles erklæringer om utenrikspolitiske spørsmål, inviteres Norge til å slutte seg til disse, noe som gjøres i de fleste tilfeller. Norge kan også slutte seg til EU-innlegg i internasjonale organisasjoner, som for eksempel FN.

Donald Tusk, President for Det europeiske råd, og Ukrainas president Petro Porosjenko. Foto Shutterstock.

“ Hovedmålene med EUs utenrikspolitikk er å bevare fred, styrke internasjonal sikkerhet og fremme demokrati.

EU's rolle i Ukraina-konflikten

I det som har vært den største sikkerhetskrisen i Europa siden 90-tallet, har EU vært en pådriver for å sikre at spenningen ikke øker ytterligere. Unionen har tatt på seg en ledende rolle for å få til en fredelig løsning på denne situasjonen, samtidig som de har sagt tydelig fra til Russland at deres involvering er uakseptabel.

Etter Russlands annektering av Krim-halvøya og deres involvering i borgerkrigen, har EU reagert med å innføre økonomiske sanksjoner. 149 personer i Russland og Ukraina har fått forbud mot å reise inn i EU, og alle pengene de eventuelt måtte ha på europeisk konti, er blitt frosset. Også 37 selskaper har fått sine midler frosset. Det gjelder blant annet oljeselskaper, banker og selskaper innen våpenindustrien. Formålet med dette er å straffe den russiske regjeringen og sentrale maktpersoner i landet. For å gjennomføre slike sanksjoner kreves det at alle 28 EU-medlemslandene er enige.

Norge har valgt å slutte seg til EUs sanksjoner mot Russland, og utenriksministeren har flere ganger gjentatt at Norge må være solidariske overfor EU i denne situasjonen.

KLIMA OG MILJØ

Gjennom de siste 20 årene har klima og miljø blitt et stadig viktigere satsingsområde for EU. Traktaten om Den europeiske union slår fast at EU skal arbeide for en bærekraftig utvikling i Europa og et høyt nivå for miljøvern. Unionen har også tatt på seg en ledende rolle i den globale kampen mot klimaendringer.

Denne satsingen påvirker store deler av EUs politikk, der det kreves at miljøhensyn blir prioritert. Det gjelder blant innen landbruk, transport, energi og regional utvikling. For perioden 2014 til 2020 er det vedtatt at minimum 20 prosent av EUs budsjett skal brukes på tiltak for å bekjempe og redusere klimaendringer. Det utgjør 180 milliarder euro, eller omtrent 1600 - 1650 milliarder kroner.

Hovedprinsippet for EUs miljøpolitikk er førevar-prinsippet. Det vil si at man ikke skal sette i gang med inngrep i natur og miljø uten først å vite hva slags konsekvenser inngrepene fører til. I tillegg bygger politikken også på prinsippene om at miljøproblemer skal motvirkes der de oppstår og at det er forurenseren som skal betale.

Selv om miljøpolitikken ikke er en del av EØS-avtalens generelle forpliktelser, hender det at lover som skal regulere det indre markedet

også omhandler miljø. Det kan for eksempel være forbud mot enkelte kjemikalier. På den måten påvirkes også norsk miljølovgivning av EU.

EUs KLIMAMÅL FOR 2030

23. oktober 2014 ble EUs stats- og regjeringsledere enige om nye klima- og energimål. Disse skal nås innen 2030. Med dette vil unionen gjøre sitt for å nå det såkalte *2-gradersmålet*. Det vil si at gjennomsnittstemperaturen på kloden ikke skal stige mer enn to grader sammenlignet med førindustriell tid (1850).

Målene EU har satt seg frem mot 2030 kan deles inn i tre hovedpunkter:

- Kutt i utslipp av klimagasser på minst 40 prosent, sammenlignet med nivået i 1990. Dette målet er bindende, og alle EU-

medlemslandene må ta sin del, i henhold til en intern fordelingsnøkkel.

- Økning i andelen fornybareenergi på minst 27 prosent. Dette er bindende på EU-nivå, som vil si at enkelte land kan være lavere så lenge den samlede andelen i hele EU er på 27 prosent.
- Øke energieffektiviteten med minst 27 prosent. Dette målet skal revideres i 2020. Det vil da være aktuelt å øke det til 30 prosent, som var Europakommisjonenes opprinnelige forslag.

Et viktig moment med de tre målene er at de skal gjennomføres i EU, og ikke ved å kjøpe klimakvoter i utviklingsland. Det er derfor ikke mulig å «kjøpe seg fri» fra forpliktelsene. I 2015 vedtok den norske regjeringen, med støtte fra Stortinget, at Norge skal knytte seg til EUs mål om å redusere klimagassutslipp med 40 prosent innen 2030. Dette er derfor juridisk bindende også i Norge.

KLIMAAVTALEN I PARIS

12. desember 2015 kom representanter fra 187 land til enighet om en global klimaavtale i Paris. Klimakonferansen i Paris var i regi av FN, og EU representerte sine 28 medlemsland i forhandlingene.

I forhandlingene før og under konferansen i Paris var EU en viktig pådriver for å få på plass en avtale. Blant annet arbeidet de for at avtalen skulle bli bindende, noe den også ble. Det vil si at alle landene blir juridisk forpliktet til å holde den.

Målet med Paris-avtalen er at den globale oppvarmingen skal begrenses til «godt under» to grader og at avtalelandene arbeider for å begrense oppvarmingen til 1,5 grader. For å få til dette har alle landene forpliktet seg til klimamål som skal nås innen 2050. Norge ratifiserte klimaavtalen 21. juni 2016. Det samme gjorde EU og deres medlemsland 4. oktober 2016. Avtalen trådte i kraft 5. november 2016, godt under et år etter den ble signert.

“ Den norske regjeringen har bestemt at Norge skal knytte seg til EUs mål om å redusere skadelige utslipp med 40 prosent innen 2030.

EU stiller strenge krav til luftkvalitet

Et eksempel på EUs jobb for å beskytte miljøet, er innsatsen som blir gjort for å bedre luftkvaliteten. Flere steder i Europa har luftkvaliteten vært så dårlig at det har hatt store innvirkninger på helse og miljø. Tall fra 2010 viser at så mange som 420.000 mennesker døde tidligere enn ventet som følge av forurensing og giftige stoffer i luften, kun det året. EU har derfor vedtatt lover som stiller strenge krav til luftkvalitet. Disse lovene gjelder også for Norge.

Men ikke alle klarer å oppfylle kravene som blir satt. Det gjelder blant annet Bergen, Oslo og Trondheim, Norges tre største byer, hvor nivået på skadelige utslipp har vært for høye. Som en konsekvens av dette har EØS-avtalens overvåkningsorgan ESA stevnet Norge for EFTA-domstolen. Her vil det bli avgjort om Norge har brutt EU-regelverket. Da venter i så fall bøter.

MIGRASJON OG ASYL

Europa opplevde en historisk stor tilstrømming av migranter og asylsøkere i 2015. Totalt ble det registrert 1,3 millioner asylsøknader i EU-landene. Også i Norge var det en kraftig økning samelignet med tidligere år. Dette skyldes borgerkrigen i Syria, fattigdom og konflikter i land som Afghanistan, Irak og en rekke afrikanske land.

EU har en del felles regler når det kommer til asyl og migrasjon. Av disse er *Dublin-avtalen* den viktigste. Hovedprinsippet i avtalen er at asylsøkere skal få søknaden sin behandlet i det landet de først ankommer og blir registrert i. Reiser asylsøkere videre, skal de sendes tilbake til det første landet fremfor å søke asyl i et nytt land. Målet med dette er at det skal være lett å avgjøre hvor asylsøknader skal behandles. Samtidig sikrer det at det ikke er mulig å søke asyl i flere enn ett land. Avtalen gjelder i alle EU-landene, samt EFTA-landene Island, Liechtenstein, Norge og Sveits.

Også *Schengen-avtalen*, som sikrer at mennesker fritt kan bevege seg over landegrensene, spiller en viktig rolle i EU-samarbeidet. Schengen-området består av alle EUs medlemsland utenom Storbritannia, Irland, Bulgaria, Kroatia, Kypros og Romania. De fire siste skal bli en del av området. I tillegg er EFTA-landene Island, Liechtenstein, Norge og Sveits med,

gjennom en egen avtale. Uten grensekontroller mellom medlemslandene kan de som kommer til Europa ta seg fra et land til et annet. For at samarbeidet skal fungere kreves felles kontroll av områdets yttergrenser. Norges grense mot Russland er en slik yttergrense.

Likevel er asyl og migrasjon områder der hvert enkelt EU-medlemsland kan styre mye selv. Det gjør at nasjonale regler og politikk innad i EU varierer. Det gjenspeiles i antall mennesker som får asyl i de forskjellige EU-landene. Land som Sverige og Tyskland har tatt imot mange migranter, mens land som Danmark, Finland og Polen har tatt imot få.

NORGE OG EU

I tillegg til Dublin- og Schengen-avtalene er Norge tilknyttet *EUs returdirektiv*, men ikke EUs øvrige asylregler. Dette gjør at norsk asyl-

politikk blir påvirket av EU og hva som skjer i resten av Europa. Norge må også forholde seg til internasjonale lover og konvensjoner, da særlig Flyktningkonvensjonen. Immigrasjon og asyl er likevel områder der Norge i stor grad vedtar politikk og lover selv. Vinteren 2015 og våren 2016 ble norske asylregler strammet inn som følge av et stortingsforlik. Innstramningen gjelder blant annet familiegjenforening og kortere klagefrist for asylsøkere som får sin søknad avvist. Regjeringen har beskrevet de nye reglene som de strengeste i Europa.

EUS RETURAVTALE MED TYRKIA

Fredag 18. mars 2016 kom EU og Tyrkia til enighet om en avtale. Målet med avtalen er at færre migranter skal ta seg fra Tyrkia til Hellas. Avtalen trådte i kraft allerede to dager senere, søndag 20. mars. Det viktigste punktet i avtalen er at migranter som kommer fra Tyrkia til Hellas, og som ikke oppfyller kravet til asyl, skal sendes tilbake til Tyrkia. Dette skal være et midlertidig og ekstraordinært tiltak. For

hver syrisk migrant som sendes tilbake, skal EUs medlemsland ta imot én syrer fra Tyrkia.

Avtalen har blitt kritisert fra flere hold. En del av kritikken går på at den ikke fungerer som den skal, og at få syrere blir returnert fra Hellas til Tyrkia. Videre er det blitt pekt på at avtalen bare gjelder for de som tar seg fra Tyrkia til Hellas. Det kan føre til at migranter og menneskesmuglere benytter seg av andre, mer risikable, ruter for å komme til Europa, eksempelvis i båt over Middelhavet. Blant kritikerne er organisasjoner som Leger Uten Grenser og Amnesty International.

Flyktninger som ankommer Hellas. Foto: Shutterstock.

“ Asyl og migrasjon er områder EU-medlemsland kan styre mye selv. Derfor varierer nasjonale regler og politikk innad i EU.

Dublin-avtalen satt til side

Dublin-avtalens prinsipp om at asylsøkere skal sendes tilbake til første ankomstland har til stadighet blitt kritisert. Kritikken går på at enkelte land, særlig Italia og Hellas, ligger slik til at de er naturlig land for første ankomst. En konsekvens er at det blir en ujevn fordeling av asylsøkere, der noen få land tar imot langt flere enn andre land. Dette blir særlig tydelig når migrasjonen er høy.

I slutten av august 2015 valgte Tyskland å gå bort fra Dublin-avtalen, og med det la syrere registrere seg og søke asyl i Tyskland, selv om de først hadde ankommet et annet EU-land. Presset mot enkelte av EUs yttergrenser var stort og situasjonen kom ut av kontroll. I flere land ble det satt opp piggrådgjærer og brukt voldsmakt mot mennesker som ville krysse grenser. Tysklands regjering mente da at det var uforsvarlig å sende de syriske migrantene tilbake deres første ankomstland. 11. november samme år ble Dublin-avtalens returregel gjeninnført i Tyskland.

IKT OG DIGITALISERING

De siste tiårene har måten vi kommuniserer, handler og arbeider endret seg drastisk. Internett og digital teknologi har endret hverdagen til bedrifter og forbrukere, myndigheter og organisasjoner. Noen av verdens mest kjente merke- navn er i dag Google, Facebook og Netflix. Felles for disse er at ingen av de er europeiske. Med en ny digital storsatsing vil EU nå gjøre noe med dette.

I mai 2015 lanserte EU en ny digital strategi. Målet med strategien er å skape et stort *digitalt indre marked*; det vil si et fellesmarked for digitale tjenester for hele EU.

Bakgrunnen for den økte satsingen på digitalisering er at de ulike lovene i EU-landene gjør det vanskeligere for bedrifter å etablere seg utenfor egne grenser. Særlig for små og nyoppstartede selskaper kan det være krevende å måtte forholde seg til 28 ulike nasjonale lovverk. Med et felles sett lover og regler for hele EU kan bedrifter enklere og mer effektivt nå ut til over 500 millioner innbyggere i EU/EØS-området. Strategien er delt inn i disse tre hovedsatsingsområdene:

- Bedre tilgang for forbrukere og næringsliv til digitale varer og tjenester i Europa.

- Tilrettelegging av gode rammebetingelser og like konkurransevilkår, slik at digitale nettverk og innovative tjenester kan vokse og utvikle seg.
- Maksimering av vekstmulighetene i den digitale økonomien.

Til sammen skal disse tre punktene skape flere valgmuligheter for forbrukere og bedrifter, legge til rette for innovasjon, og få mer ut av det økonomiske potensialet som ligger i den digitale teknologien. I følge Europakommisjonens egne utregninger kan dette føre til en verdiskapning på så mye som 450 milliarder euro i året, eller nærmere 4000 milliarder NOK. Før strategien kan bli endelig vedtatt må den behandles av Europaparlamentet og EUs ministerråd.

NORGE OG DET DIGITALE EUROPA

Selv om IKT- og digitaliseringspolitikk er et nasjonalt anliggende i Norge, har det i lang tid vært et samarbeid med EU på dette området. Det har ført til at Norge deltar i flere av EUs IKT- og digitaliseringsprogrammer. Blant annet gjelder det arbeid for raskere spredning av IKT-løsninger på områder som helse og energi, og programmet *Sikrere internett*, som skal bidra til trygg bruk av internett for barn og unge.

EUs planer for et digitalt indre marked vil også få stor betydning for norske bedrifter og private internettbrukere. Gjennom EØS-avtalen vil mye av EU-regelverket bli til norsk lov. Norske nettbedrifter som selger varer og tjenester til andre EU- og EØS-land vil derfor få en ny hverdag. Det samme gjelder norske forbrukere som handler i utenlandske nettbutikker.

For å ivareta norske interesser på en best mulig måte har den norske regjeringen kommet med innspill til Europakommisjonen.

Andrus Ansip. Foto: European Commission.

“ EUs nye digitale strategi kan føre til en verdiskapning på så mye som 450 milliarder euro i året.

«Jeg hater geo-blocking»

Blant de mer omtalte endringen det digitale indre markedet kan føre med seg, er fjerningen av såkalt «geo-blocking». Det vil si at man ikke får tilgang til innhold eller tjenester på en nettside på grunn av området man befinner seg i. Denne ganske så upopulære hindringen kan nå være en saga blott. En av de som virkelig har gjort sitt synspunkt klart er nemlig EUs digital-kommissær, estiske Andrus Ansip. Under en pressekonferanse i mars 2015 uttalte han: «Fra bunnen av mitt hjerte, jeg hater geo-blocking.» Videre understrekte han at et digitalt indre marked i Europa ikke er kompatibelt med geo-blocking.

Likevel er det ikke sikkert de geografiske hindringene forsvinner helt. Det er mange interesser som må ivaretas før en enighet blir nådd. Det gjelder blant annet regler om opphavsrett og distribusjonsrettigheter.

HELSE

Både i Norge og EU er helsepolitikk hovedsakelig et nasjonalt anliggende, men EU har i senere år tatt steg for at det skal bli lettere med samarbeid og koordinering over landegrensene. Siden EØS-avtalen trådte i kraft i 1994 har Norge samarbeidet tett med EU innen dette feltet.

Lisboa-traktaten slår fast at helse er et nasjonalt ansvar. Samtidig har EU et helseprogram som støtter ulike prosjekter. Det gjelder for eksempel utdanning av personell og bekjemping av grensekryssende sykdommer.

EUs tredje helseprogram, som gjelder for perioden 2014-2020, har et mål om å supplere, støtte og tilføre merverdi til medlemsstatenes helsepolitikk. Programmet har et budsjett på nesten 450 millioner euro, eller litt over 4 milliarder kroner, for perioden 2014-2020. Det er med det den største satsingen på helse EU har hatt noensinne. Programmet omfatter blant annet utdanning av helsepersonell, kvalitets-sikring av medisin og medisinsk utstyr, økt koordinering ved grensekryssende sykdommer og bedre tilgang til helsetjenester for EU- og EØS-borgere som bor utenfor sitt hjemland.

NORGE OG EUs HELSEPROGRAM

Norge er også med i EUs tredje helseprogram, og vil i perioden 2014-2020 bruke 62 millioner kroner på dette. Norge vil i denne perioden legge vekt på forskningsprosjekter og bekjemping av helserelaterte problemer som ikke kan avgrenses til enkeltland, som for eksempel pandemiske sykdommer som svineinfluensa og fugleinfluensa.

Helseprogrammet gir EU- og EØS-landene muligheten til å utveksle kunnskap og lære av hverandre. Et eksempel hvor Norge deltar er samarbeidet om helseberedskap, blant annet gjennom helse-sikkerhetskomiteen (HSC). Dette har resultert i at landene har opprettet et omfattende system som er ment for kunnskapsutveksling, varsling og koordinering ved grenseoverskridende helsetrusler. Fagfolk fra Helse- og omsorgsdepartementet,

Mattilsynet, Statens legemiddelverk og Nasjonalt folkehelseinstitutt er sikret muligheten til å delta i arbeidsgrupper og komiteer i EU. Helse- og omsorgsdepartementet deltar også på de felleseuropeiske forskningsprogrammene som ble startet av medlemslandene og støttes av Europakommisjonen. Formålet med å forene nasjonale forskningsprosjekter i Europa er å bedre bruk av ressurser og dele kunnskap innen forskningsmiljøer for bekjemping av sykdommer.

Innenfor det helsepolitiske området tar Norge til seg årlig mellom 60 og 80 EU-lover. Dette kan være regelverk om mattrygghet, tobakk, legemidler, kosmetikk, medisinsk utstyr, grensekryssende helsetjenester og til gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner for helsepersonell. På denne måten kan nordmenn som tar utdanning innen medisin i EU- og EØS-land få utdannelsen sin godkjent i Norge.

“ EUs tredje helseprogram omfatter utdanning av helsepersonell, kvalitetssikring av medisin og økt koordinering ved grensekryssende sykdommer.

Helsebehandling utenfor egne landegrensers

Siden 2011 har norske statsborgere kunne reise til andre EU- og EØS-land for helsebehandling som ikke krever sykehusinnleggelse eller spesielt medisinsk utstyr.

Denne muligheten ble utvidet ved innføringen av pasientrettighetsdirektivet, som trådte i kraft i Norge i august 2015. Med dette på plass kan norske statsborgere også reise til andre EU- og EØS-land for sykehusbehandling som krever sykehusinnleggelse eller spesielt medisinsk utstyr, og få utgiftene refundert i Norge.

Vil du lære mer om Norges forhold til EU og resten av Europa? Nettsiden www.ieuropa.no er en kunnskapsressurs for alle som har interesse for hva som skjer i Europa, og er spesielt rettet mot studenter og elever i videregående skole. Her kan du lese om hvordan Europa har utviklet seg de siste hundre årene, hvordan EU fungerer som politisk system og hvordan Norge forholder seg til våre europeiske naboer. I tillegg finner du nyheter og aktuelle historier om blant annet studie- og jobbmuligheter, forbrukerrettigheter og kultur og reise.

Du finner oss på:

 /ieuropano

 @ieuropano

 post@ieuropa.no

iEUROPA
www.ieuropa.no

europa
bevegelsen
www.europabevegelsen.no